
Schriftelijke inbreng VEMW

Betreft: Tweede Kamer Ronde Tafel Gesprek 'Gaswinning uit het Groningenveld'

Kamernummer: 33 529

Datum: 17 mei 2018

Uitfasering komt als een verrassing

De minister van EZK, Wiebes, heeft in januari 2018 aangegeven dat de regering het verbruik van laagcalorisch gas door de industrie versneld wil uitfaseren, zodat er uiterlijk in 2022 in principe geen industriële grootverbruikers meer zijn die laagcalorisch gas afkomstig uit de gaswinning in Groningen voor hun bedrijfsprocessen gebruiken. De regering hanteert als uitgangspunt van het door haar gewenste beleid dat uitfasering van laagcalorisch gas, afkomstig uit gaswinning in Groningen, onvermijdelijk is. De regering realiseert zich evenwel dat per bedrijf dient te worden bepaald welke maatregelen kunnen worden genomen om tot de door de regering gewenste uitfasering van laagcalorisch gas afkomstig uit gaswinning in Groningen te komen. De minister vooronderstelt dat bedrijven dit hadden kunnen weten en derhalve niet verrast kunnen zijn. Dat is echter niet juist.

Als gevolg van de ontwikkeling van de - virtuele - gasmarkt en de ontkoppeling met de - fysieke - werkelijkheid van de gasvoorziening (transport) konden netgebruikers rond 2010 niet langer rekenen op de gaskwaliteit die zij daarvoor gewend waren. In het kader van het project 'Hoezo ander gas' heeft de minister met marktspelers en netbeheerders afspraken gemaakt. Verbruikers van hoogcalorisch gas moesten hun gasinstallaties vóór oktober 2014 afstemmen op een ruimere gasspecificatie. Verbruikers van laagcalorisch gas konden tot 2030 rekenen op de vertrouwde gassamenstelling. In 2017 heeft netbeheerder GTS (NOP 2017) aangegeven geen grote investeringen te verwachten om in de levering van laagcalorisch aardgas te voorzien. Met de bestaande middelen en met een winningsplafond van 21,6 mrd m³ Groningengas. Pas april 2018 presenteert GTS (NOP Addendum) investeringen van driekwart mrd euro, om, conform de beleidsbrief van de minister van januari 2018, Groningengas versneld uit te faseren. VEMW heeft hier schriftelijk op gereageerd (zie bijlage).

Bedrijven kopen gas, ongeacht de herkomst

In Nederland bestaat sinds 10 jaar een kwaliteitsloze gasmarkt. Dat houdt in dat bedrijven gas kopen op de gasmarkt in MWh: een energie-hoeveelheid, ongeacht de kwaliteit van het gas. Die keuze heeft er onder meer toe geleid dat Nederland de meest liquide gasmarkt van Europa is geworden. Daarnaast heeft Europese regulering ervoor gezorgd dat de invoeding (entry) en onttrekking (exit) van gas aan het systeem ontkoppeld is. Een eindverbruiker van gas weet dat het gas op zijn exitpunt geleverd wordt vanuit de marktplaats (TTF), maar weet niet waar het gas is ingevoed (Groningen, Noordzee, Noorwegen, Rusland, etc.). Landelijk netbeheerder GTS heeft als taak ervoor te zorgen dat deze virtuele voorziening (markt) overeenkomt met de onderliggende fysieke werkelijkheid (transport). GTS beschikt ten behoeve hiervan over diverse middelen, zoals een transportnetwerk, kwaliteitsconversiemiddelen (menging en invoeding van stikstof) en toegang tot gasopslagfaciliteiten (Norg, Grijpskerk).

De minister spreekt bedrijven (eindverbruikers) aan op hun verbruik van Groningengas. Gelet op het bovenstaande is dit dus feitelijk onjuist. De eindverbruiker weet niet of zijn aardgas afkomstig is uit het Groningenveld of uit een andere bron en door conversie van hoogcalorisch gas op Groningenkwaliteit (laagcalorisch) gebracht is.

Noodzaak zorgvuldig proces

Bedrijven worden geconfronteerd met een onverwacht verzoek van de minister en verzocht, op een voor de bedrijfsvoering zeer korte termijn (2018-2022), ingrijpende veranderingen door te voeren. Aanpassingen in gasinstallaties met - voor het bedrijf louter - kosten die niet doorberekend kunnen worden in producten die zij fabriceren. Bedrijven hebben dit niet kunnen voorzien. Ze kunnen het proces ook niet sturen omdat ze niet weten welk gas (bron) ze inkopen.

De minister creëert met zijn beleidsvoornemen een grote discontinuïteit in de gaslevering voor verbruikers van laagcalorisch gas. Een groot deel van de betrokken bedrijven is in buitenlandse handen, en daarmee niet sterk aangesloten op specifieke Nederlandse issues zoals in Groningen. Een reden te meer om de hoogste mate van zorgvuldigheid te betrachten. Zeker voor bedrijven die in een schuldfinancieringssituatie zitten. En om te voorkomen dat investeringsplannen van bedrijven onzeker worden door de gegeven gasproblematiek.

Algemeen kader noodzakelijk

Bedrijven hebben zich bereid verklaard in goed overleg met de overheid te zoeken naar oplossingen. Een eerste verkenning leert dat de door de regering gewenste versnelde afbouw van gebruik van laagcalorisch gas voor industriële installaties betrekking heeft op een grote diversiteit aan apparatuur en tevens een complexe zaak betreft. Deze complexiteit betreft niet alleen bedrijfsinterne factoren, zoals technische mogelijkheden tot vervanging van apparatuur, beschikbare mensen binnen het bedrijf en organisatorische kwesties (o.a. planning van aanpassingen wanneer installaties voor onderhoud of vervanging worden stilgelegd) lopende onderzoeken en projecten gericht op verduurzaming van het bedrijf, maar ook tal van externe factoren, zoals een reële mogelijkheid om te schakelen op andere energiebronnen (hoogcalorisch gas, geothermie, elektrificatie, biomassa, etc.), de medewerking van overheden bij kwesties inzake ruimtelijke ordening alsmede het verlenen en in voorkomend geval aanpassen van vergunningen, ontheffingen en toestemming voor bijvoorbeeld leidingaanleg en de beschikbaarheid van externe leveranciers die zowel deskundig personeel als goederen (tijdig) moeten kunnen leveren. Daarnaast speelt ook een financiële kwestie. Het verkrijgen van de benodigde financiële middelen voor aanpassing van de installatie kan een complex en tijdrovend proces zijn.

Welke maatregelen een bedrijf kan nemen wordt in belangrijke mate bepaald door duidelijkheid over genoemde externe factoren, alsmede het tijdspad. Bij gebreke aan een duidelijk door alle betrokken partijen onderschreven gemeenschappelijk kader dat de uitgangspunten bevat waarbinnen (versnelde) uitfasering van laagcalorisch aardgas mogelijk is, zijn bedrijven niet in de gelegenheid een gedegen en verantwoorde inventarisatie te maken van de door hen te nemen maatregelen die tot de door de regering gewenste uitfasering van laagcalorisch gas voor hun bedrijf zullen leiden.

Een belangrijk dilemma is het tijdspad van uitfasering Groningengas (2018-2022), dat het tijdspad van verduurzaming (49% CO₂-reductie in 2030) doorkruist. Doorkruist, omdat het niet gebaseerd is op bedrijfseconomische en financiële grondslagen en marktprincipes, maar op een politiek besluit op grond van

een regionaal en nationaal maatschappelijk probleem. Er zijn bedrijven die het liefst nu versneld verduurzamen, maar dat niet – of niet geheel - voor elkaar kunnen krijgen in 2022, maar bijvoorbeeld pas in 2025. En er zijn bedrijven voor wie verduurzamen echt pas – en dan richting de beleidsgrens van 2030 - haalbaar is, waardoor ze gedwongen zijn om om te bouwen naar H-gas. Investeringsen daarvoor zijn financieel-economisch niet te verantwoorden en moeten versneld worden afgeschreven omdat ze geen bijdrage aan de klimaatdoelen leveren. Als er geen duidelijk kader is hoe met dit soort dilemma's om te gaan, zullen desinvesteringen en afbouw en verplaatsing van activiteiten, en daarmee ook van het economische vestigingsklimaat, werkgelegenheid en welvaart in Nederland, het gevolg zijn.

Kader maakt doelmatige aanpak mogelijk

Bedrijven hebben zich bereid verklaard een bijdrage te leveren aan de versnelde afbouw van de productie van laag calorisch gas in Groningen. Daartoe zijn zij begonnen met het inventariseren van mogelijkheden en belemmeringen voor het uitfasen van het gebruik van laag calorisch gas. Bedrijven hebben vertegenwoordigers van het ministerie van EZK aangegeven niet in staat te zijn te beoordelen welke maatregelen praktisch haalbaar zijn, zolang er geen duidelijkheid wordt gecreëerd ten aanzien van tal van essentiële, generieke vragen, zoals ook aangehaald in de brief van de minister van EZK van 29 maart 2018. Een algemeen kader om doelmatig concrete maatregelen te benoemen en op basis daarvan afspraken met het ministerie te maken.

VEMW heeft zich naar de vertegenwoordiger van het ministerie bereid getoond namens de bedrijven op korte termijn hierover overleg te voeren. Het is nu aan EZK in te gaan op dat VEMW aanbod om concrete afspraken voor een gemeenschappelijk kader te maken. Op basis hiervan kunnen doelmatig 1:1 afspraken met alle grootverbruikers van laagcalorisch gas gemaakt worden.

Gasunie Transport Services
t.a.v. de directie
de heer B.J. Hoevers
Postbus 181
9700 AD Groningen

Woerden : 24 april 2018
onze ref. : E18b04/HG-tr
doorkiesnr. : 0348 48 43 58
e-mail : jvdw@vemw.nl

onderwerp : Netwerk Ontwikkelings Plan 2017 Addendum

Geachte heer Hoevers,

Op 29 maart 2018 heeft Gasunie Transport Services (GTS) stakeholders in de gelegenheid gesteld hun zienswijze te geven op het door u geconsulteerde document 'Netwerk Ontwikkelings Plan 2017 Addendum (verder: NOP2017Add). Op 13 april 2018 hebben wij een consultatiebijeenkomst bijgewoond in het Van der Valk Hotel A4 Schiphol. VEMW maakt graag gebruik van de geboden gelegenheid haar zienswijze te geven in het kader van de consultatie.

Positie grootverbruikers Groningengas

Het plan van de regering om de winning van Groningengas zo snel als mogelijk uit te faseren heeft grote consequenties voor de gasvoorziening in Nederland en de spelers die actief zijn op de gasmarkt en gas consumeren. Het is een politiek besluit dat diep ingrijpt op de financieel-economische en operationele rationale van die spelers. Voor grootverbruikers van laagcalorisch gas leidt dat besluit tot grote operationele verschuivingen, risico's, extra – en deels ondoelmatige – directe en indirecte kosten waar geen opbrengsten tegenover staan. En een verslechtering van de internationale concurrentiepositie.

Grootverbruikers zijn bereid een bijdrage te leveren. Daarvoor is het nodig de problematiek en oplossingsrichtingen goed te begrijpen. Dat vereist transparantie ten aanzien van alternatieven, onderbouwingen en daarop gebaseerde keuzes. VEMW stelt vast dat het geven van een zienswijze op NOP2017Add bemoeilijkt wordt door het ontbreken van gegevens over een aantal cruciale aspecten. VEMW is er niet van overtuigd dat de minister noch GTS voldoende tijd heeft

genomen om de meest doelmatige oplossing te vinden. Een 'one size fits all' benadering doet geen recht aan onderling sterk verschillende bedrijven. Wij verzoeken u dan ook het geconsulteerde NOP2017Add voorstel te herzien, nadrukkelijk rekening houdend met de onderstaande vragen en overwegingen.

Aanleiding consultatie

Aanleiding voor – en uitgangspunt van - de consultatie is het plan van de regering om de winning van Groningengas uit te faseren. Omdat dit consequenties heeft voor de voorziening van laagcalorisch gas én de gasmarkt in Nederland en een aantal ons omringende landen heeft u een addendum opgesteld op het vastgestelde NOP2017. In dat NOP2017Add zijn de door u voorgestelde investeringen in het landelijk gastransportnetwerk van GTS opgenomen. Naar wij begrijpen hebben de voorgestelde investeringen en operationele kosten in dat netwerk een gemiddeld opwaarts tarieffeffect van 7-13 procent en is het de bedoeling dat de kosten gesocialiseerd worden.

1. *Graag vernemen wij of deze vooronderstelling correct is.*

Ombouw grootverbruikers

Grootverbruikers van laagcalorisch gas in Nederland moeten volgens het ministerie van EZK 'uiterlijk in 2022 overgestapt zijn op (duurzame) alternatieven en geen laagcalorisch gas meer gebruiken'. In het NOP2017Add heeft u netwerkinvesteringen opgenomen om een beperkt aantal grootverbruikers van laagcalorisch gas over te schakelen naar hoogcalorisch gas (H-gasaansluiting). Voor de grootste 8 verbruikers (2,3 bcm) raamt u een netwerkinvestering van 55 mln euro $\pm$ 40%, en de - in gasverbruiksomvang- volgende 45 verbruikers (1,1 bcm) een investering van 165 mln euro $\pm$ 40%. Voor de volgende 117 (170-45-8) direct aangesloten grootverbruikers neemt u geen investeringen op in het NOP2017Add. Deze vaststellingen leiden tot in ieder geval de volgende vragen:

2. *Is de vooronderstelling juist dat de ombouw van 53 (8+45) grootverbruikers naar H-gas voldoende is om de regeringsdoelen – in samenhang met de andere maatregelen (afbouw export G-gas en stikstoffabriek Zuidbroek) – te realiseren, zowel qua doeltreffendheid als doelmatigheid?*
3. *Mag u ervan uitgaan dat alle opgenomen 53 (8+45) grootste verbruikers van laagcalorisch gas over gaan schakelen op hoogcalorisch gas?*
 - a. *Zo ja, heeft u daarvoor duidelijke aanwijzingen en toezeggingen?*
 - b. *Zo nee, wat gebeurt er met het resterende 'investeringsbudget' wanneer dat niet direct benut wordt voor dit doel?*

4. *Wat is de positie van groep van 117 grootverbruikers die níét in het NOP2017Add zijn opgenomen:*
 - c. *Hebben die geen recht op een aansluiting op H-gas?*
 - i. *Bijvoorbeeld omdat investeringen voor deze groep door u geacht worden niet doelmatig te zijn?*
 - d. *En als ze wel een aansluiting op H-gas willen, moeten ze die dan zelf aanvragen en financieren?*
5. *Gaat GTS op basis van het NOP2017Add:*
 - e. *de opgenomen investeringen in zijn geheel opnemen in de Gestandaardiseerde Activa Waarde (GAW)?*
 - f. *ook wanneer die investeringen niet doelmatig – blijken te – zijn?*
 - g. *en indien dat het geval is, hoe stelt GTS zeker dat zij de investeringen dan toch vergoed krijgt?*

Stikstoffabriek

GTS stelt in het NOP2017Add voor om een nieuwe stikstoffabriek te bouwen met een capaciteit van 7 bcm en een investering van 500 mln euro $\pm$ 30%. Dit roept bij VEMW de volgende vragen op:

6. *hoe is GTS tot de overweging gekomen om in de mix van maatregelen (afbouw export, stikstoffabriek en ombouw grootverbruikers binnenland) te komen tot deze stikstoffabriek, en niet een grotere of juist kleinere?*
 - h. *Is het voorstel de meest doelmatige oplossing, en zo ja, wat is de onderbouwing daarvoor?*
 - i. *Heeft GTS alle potentieel onderzocht en meegenomen van de bestaande conversiemiddelen (menging en stikstofinjectie)?*
7. *Heeft GTS mogelijke alternatieven voor de stikstoffabriek bekeken die op de (middel)lange termijn doeltreffend en doelmatig kunnen zijn:*
 - a. *Welke locaties zijn onderzocht naast Zuidbroek?*
 - b. *Heeft GTS de locatie Rijnmond overwogen gelet op mogelijke toekomstige ontwikkelingen rond de aanlanding van LNG? De Rotterdamse haven zou een betere locatie kunnen zijn, immers, hier is niet alleen een overschot aan stikstof, maar zijn ook meer economische toepassingen voor de afgesplitste zuurstof aanwezig. Tevens zou in combinatie met een mogelijke toekomstige splitter (afscheiding en toepassing van hogere koolwaterstoffen) een optimale combinatie van verschillende gassen mogelijk worden.*

- c. Hoe scoorden alternatieven, en op grond van welke criteria heeft GTS voor Zuidbroek gekozen?
- 8. GTS stelt voor om eigenaar te worden van de nieuwe stikstoffabriek. Heeft GTS overwogen – bijvoorbeeld uit oogpunt van doelmatigheid - de levering van stikstof in Zuidbroek te outsourcen aan een producent van industriële gassen?

Wij verzoeken GTS om het geconsulteerde voorstel te herzien. Als het doel van het voorstel is om de uitfasering van Groningengas doeltreffend en doelmatig te realiseren, dan moeten er alternatieven zijn die leiden tot een realisatie die beter aansluit bij de wensen en belangen van stakeholders en de voorwaarden die de Europese regulering en Nederlandse wet- en regelgeving stellen. In dat licht vertrouwen wij erop u voldoende te hebben geïnformeerd en zien het definitieve NOP2017Add met belangstelling tegemoet. Vanzelfsprekend zijn wij beschikbaar voor het verschaffen van een nadere (mondelinge) toelichting.

Hoogachtend,

w.g.

dr. H. Grünfeld
Algemeen directeur